

PROSTI ČAS LOČANOV MED OBEMA VOJNAMA 1918–1941
2. del

Že v prvem delu raziskovalne naloge, ki je bila objavljena v 39. številki Loških razgledov, smo se delno spoznali s prostočasnimi dejavnostmi Škofje-ločanov. Spregovorila sem o pomenu prostega časa, o dejavnostih, s katerimi so se posamezniki ukvarjali, da bi si popestrili svoj vsakdanjik. Spoznali smo, da je bil čas med obema vojnama zelo razgiban. Številni preobratni na socialnem, političnem, družabnem in kulturnem področju so zaznamovali ta čas. Pa vendar je človek ostajal zvest sam sebi, kljub krizam, ki so posegale v vse pore življenja. Ni se odrekel uram sprostivne, bodisi v okviru družine ali v različnih društvih in klubih. V svojem prostem času je tako zadostil svojim željam ter hrepenenjem po drugačnem »svetu«, kot ga je v svojem vsakdanu dejansko živel. Le peščici je njihov družbeni položaj, poklic ter delo, ki so ga opravljali, tudi zapolnil delček mozaika njihovih življenjskih sanj. Seveda so tudi ti svoj prosti čas zapolnili s številnimi dejavnostmi, prireditvami, ki so jim bile v Škofji Loki na voljo. Vendar so bile veliki večini ljudi športne dejavnosti, tečaji, predavanja, plesi in veselice, koncerti in gledališke predstave, cirkusanti, ... nekaka »uteha« in hkrati izobraževanje ter izoblikovanje njihove osebnosti. Da so prosti čas Ločani izkoristili za krepitev telesa, potešitev »žeje« v gostilnah ter osvajanje novih znanj, smo že spoznali. Mesto pa jim je ponujalo še številne plesno-zabavne ter kulturno-umetniške prireditve.

Zabava in razvedrilo

Zvečer, ko so se prižgale luči, so zaživela številna prizorišča, ki so ljudi popeljala v svet zabave in veselja. Društva, ki jih v Škofji Loki ni bilo malo, so bila glavni protagonisti tovrstne izrabe prostega časa. Vendar zabaviščno življenje ni bilo razgibano le v letih po prvi svetovni vojni, ampak so si urice zabave in razvedrila privoščili tudi v času avstroogrske monarhije. Čeprav nam bolj skopi arhivski in časopisni podatki kažejo morda bolj umirjeno podobo tedanje Škofje Loke, o tem ne moremo govoriti. Kajti prav Ločani so prvi na Gorenjskem ustanovili Narodno čitalnico, imeli so Rokodelsko društvo (kasneje se je preimenovalo v Katoliško prosvetno društvo), Sokole, ... Vsi ti so razgibali življenje meščanov in okoličanov. Ko se je leta 1918 končala vojna in se je življenje počasi vračalo na ustaljene tirnice, je s tem rasla želja po druženju – po družabnem življenju. Društva, ki so zaradi vojne vihre morala prekiniti svojo dejavnost, so zopet oživela. Vendar ne vsa. Drugačni časi v novi državi, so prinesli novega duha, drugačna hotenja. Tako se nekatera društva niso več postavila na noge, druga so delovala le

še nekaj let po vojni, kot npr. Narodna čitalnica v Škofji Loki. Druga pa so dobila še večjo širino, večji elan. V Škofji Loki sta bili tako društvi Sokol in Orel, slednje je bilo leta 1929 ukinjeno ter je članstvo prestopilo h Katoliškemu prosvetnemu društvu, telovadci in športniki pa k Športnemu klubu Sora. Za zabavo in razvedrilo so skrbela številna društva, ki so se po letu 1918 množično ustanavljala. In kaj so ljudje počeli ob dolgih zimskih večerih, vročih poletnih dneh?

Tako kot v starih časih, je tudi tokrat prevladovalo **veselično plesno** življenje. Številne prireditve s plesom in raznovrstno zabavo so prirejala društva, za njimi pa niso zaostajali škofjeloški gostilničarji, ki so imeli vsaj enkrat, nemalokrat tudi večkrat v tednu zabavo s plesom. Taka veseljačenja so poimenovali zelo različno. Gasilci so imeli t.i. vrtno ali gasilske veselice. Planinsko društvo je imelo svoj planinski ples. Potem so bili tu še plesni venčki, lovska zabava, vinska trgatev, ples ob žegnanju, narodna zabava, valčkov večer, ... ter še druga poimenovanja za en sam namen, to je ples in zabava do zgodnjih jutranjih ur. Vendar organizirati ples ni bilo tako preprosto. Organizator plesa (predvsem so bila društva) je najprej moral poiskati primeren prostor za ples ter prositi občinske organe za dovoljenje, da se ples lahko organizira, hkrati pa so občinski moške pripisali, do kdaj zabava lahko traja. Gostilne, ki so bile eden pomembnejših členov pri tem dogajanju, so imele svoj obratovalni čas omejen do 24. ure. Dobra volja komisije ter sloves organizatorja so določali, ali sme ples trajati le do ene, druge ali tretje ure ponoči. Izjemoma so dovoljevali rajanje tudi do četrte ure ponoči. Seveda se vsi niso držali predpisanega reda, zato so bile potrebne policijske intervencije oziroma so prireditelji dobili kazenske ovadbe. Tudi organi oblasti so dobivali številne pritožbe s strani meščanov. Te pa so segle celo preko meja škofjeloškega okraja in pristale na mizi visokih uradnikov v Ljubljani. Tako je ban Natlačen 22. 9. 1936 izdal naslednje sporočilo o ukrepih za javno nravnost in dostojnost: »...*občine v prevelikem številu izdajajo dovoljenja za razne zabave, veselice in plesse. Tako se ustvarja priložnost za pijančevanje in zapravljanje narodnega premoženja, konec pa je mnogokrat izgred in pretep – dostikrat z najtežjimi posledicami. Dovoljenja za veselice, zabave, ... naj se omejijo tudi ob nedeljah in praznikih, posebno ob praznovanju patrocinijev – žegnanja – v župnijskih in podružničnih cerkvah.*«¹

Vendar so ljudje potrebovali ure sprostitve in ravno plesno-zabavne prireditve so ljudi družile, tam so se rojevala nova poznanstva, nove ljubezni, tam si se lahko razgibal v ritmu valčka, polke ali pa v ritmu na novo prihajajočega jazza, ki je osvojil predvsem mlajši del publike. Zelo veliko plesov je bilo v zimskem času. Prednjačila pa sta meseca november in december ter čas pred pustom – predvsem mesec februar. V predpustnem času so se odvijali številni plesni venčki, katerih glavni moto je bil ples in so bili kot uvertura v pustno rajanje. Organizirala so jih razna društva, posamezniki. Zelo dejavni pri tem so bili v Gasilskem društvu, saj so npr. leta 1931 že 4. januarja organizirali plesni venček v sokolskem domu.² Vse do leta 1935, ko so zgradili svoj dom, so bili gasilci gostje pri Sokolih. Kljub drugačni naravnosti svojega dela, so bili gasilci dokaj dejavni pri organiziranju zabavno-plesnih prireditev. Predvsem gasilske veselice v poletnem času (le-te so se ohranile vse do danes) dajejo pravo podobo njihovemu društvu. Ena takih je bila 1. julija 1934, ki se je odvijala v mestnem parku

Zvezda poleg gostilne Kavčič. Gostilničar je bil na veselici zadolžen tudi za pijačo in hrano. Trajala je od 3. ure popoldan vse tja do 2. ure ponoči.³

Še večjo skrb za pestrejšo življenje Ločanov so pokazali pri Sokolih. Le-ti so v okviru svojega društva (katerega prva in osnovna panoga je telovadba) imeli številne odseke, ki so nudili ljudem raznovrstne aktivnosti, zabavo, ... S plesno-zabavnimi prireditvami so poživili škofjeloški zabaviščni utrip. Glede na arhivske podatke (le delno časopisne) so veselice prirejali vsaj petkrat na leto, poleg teh večjih, dostopnih večji množici ljudi, so pripravljali tudi manjše, bolj interne plesne zabave.

Navdušeni plesalci so bili častniki 1. planinskega pešadijskega polka v Škofji Loki. Preko celega leta so se odvijali zabavno-plesni večeri v organizaciji loških častnikov. Spored je bil različen. Glavna točka večera je bil ples, za popestritev pa so pripravili koncert bodisi domačih – to je garnizijskih godbenikov ali so na »pomoč« poklicali goste. Za vmesni predah pa so pripravili tombolo ali srečelov. Včasih je namesto klasične zasedbe godbe zaigral tudi vojaški jazz orkester. 12. decembra leta 1939 je družabni večer s plesom pripravila podčastniška čitalnica. Ples je bil v Sokolskem domu. Rajanje se je pričelo ob 9. uri zvečer in je trajalo do 2. ure ponoči. Škofjeločani so se plesa udeležili v velikem številu.⁴ Oficirji pa so si pripravljali tudi domače plesne zabave, kamor so povabili poleg svojih stanovskih kolegov in njihovih spremljevalk tudi »civile« – kot pravi poročevalec v policijskem zapisniku. Na vesplošno grozo loških meščanov in njihovih oblastnikov so bile med njimi celo poročene dame, za katere se vsekakor ne spodobi hoditi na tovrstne zabave. Tam se je potem popivalo ter plesalo vso noč do ranega jutra in s tem kalilo nočni mir.⁵

V jesenskem času so se organizirale tematske veselice – martinovanja, vinske trgatve. Svoj ples so imeli tudi lovci, ki so organizirali lovsko zabavo s plesom in godbo. Če domačih zabav ni bilo dovolj, so se udeleževali tistih v sosednjih krajih. V dokaj velikem številu so se Ločani udeležili »Velikega lovskega plesa« v Kranju januarja leta 1926. Ples je bil v prostorih Narodnega doma. Dvorane so bile okrašene v lovskem slogu. Glasba je bila raznovrstna, tako za starejše kot za mlajše udeležence – od modernih plesov – jazza do valčkov in polke. Pomemben dogodek na plesu je bilo streljanje za dobitke. Zelo dobro so se odrezali Škofjeločani, med najboljšimi pa so bili bratje Hajnrihar iz Škofje Loke.⁶ Večerne zabave s plesom so prirejali tudi ob cerkvenem žegnanju – šramel imenovanem, ki je bilo konec novembra. Glavni pobudniki teh praznovanj so bili gostilničarji, med njimi npr. Matevž Ziherl, Josip Avdič.

Najbolj odmevne in pričakovane so bile predpustne in pustne zabave. Prav tako je praznični december meščanom ponujal vrsto prireditev, kjer so se lahko zavrteli ob zvokih glasbe ter se zabavali do ranega jutra. Decembrska rajanja so se pričela z miklavževanjem 5. decembra. Predvečer Miklavža je bil rezerviran za odrasle. Društva in gostilničarji so pripravili »Miklavžev večer« s plesom, priložnostno obdaritvijo, šaljivimi igrami ipd. ... Odrasli so dobili le simbolično darilo, kot npr. šibo. Miklavža so spremljali parkeljni, Lucifer ter nekaj angelov. Slednjih je bilo več na otroškem Miklavževem rajanju. Zopet so bili tu najdejavnejši Sokoli ter člani Katoliškega prosvetnega društva, ki so pripravljali miklavževanja tako za otroke kot za odrasle.

Prav tako kot za odrasle so tudi najmlajšim miklavževanje pripravili

dan prej, to je popoldan 5. decembra. V društvih so najprej obdarili otroke članov. Skromnejša darila, ki so jih pripravili s predhodnimi nabirnimi akcijami, so namenili vsem drugim otrokom, ki so se udeležili miklavževanja. Npr. pri Katoliškem prosvetnem društvu so leta 1923 obdarili 43 revnih otrok – podarili so jim oblačila, ki so jih darovali meščani. Leta 1927 so imeli prednost revni otroci članov društva, nato so sledili še drugi revni otroci. Prispevke za obdarovanje je zbirala skupina meščanov, zbranih pod imenom »Dobrodelnost«⁷. So pa obdarovanja otrok potekala po različnih scenarijih. Leta 1934 so darove prinesli starši. Naslednje leto je bilo otroško miklavževanje bolj široko zastavljeno. Miklavž je samo v dvorani Društvenega doma prinesel darove več kot 300 otrokom. Obdarovani so bili tudi otroci na šoli v Gabrju in pri dijaški Marijini kongregaciji. Tokrat so darove nabrali po »Vincencijevi konferenci«⁸. Prav tako so si Miklavževe darove razdelile Orlice. Gojenke so dobile svinčnik, pero, držalo ter dva zvezka, mladenke pa le en orlovski koledarček.⁹ Miklavž je obiskal otroke tudi pri sokolskem društvu. Leta 1935 je bilo obdarovanih okrog 250 otrok. Bolj bogate darove so dobili otroci članov – Sokoliči in Sokolice. Vsi drugi otroci pa so dobili slaščice, ki so jih spekle sestre Sokolice.¹⁰

Ko se je mesto umirilo od Miklavževga vrvenja, so se zelo hitro pričeli približevati božično-novoletni prazniki. December je bil ves čas odet v praznično vzdušje ter v vznemirljivo pričakovanje. Ob božiču so društva zopet pripravila krajše prireditve – **božičnice**. Osrednja točka je bila obdaritev otrok, hkrati pa so jim pripravili zabaven program s petjem, igricami ipd.... Predvsem škofovsko Kolašice so bile zelo dejavne pri pripravi božičnic. Obdarovale so revne otroke z oblekami, perilom ter šolskimi potrebščinami in živili. Praznični program z obdaritvijo so organizirali dan pred praznikom. Čeprav je bil božič družinski praznik in so ljudje ostajali doma zbrani v krogu svoje družine, so bile nekatere gostilne kljub temu polne. Odprte so bile preko dovoljene ure, tudi do treh ponoči, nekatere pa kar vso noč. Leta 1938 je bilo takih kar osem. Zabava v gostilniškem okolju se je odvijala tudi na praznik sv. Štefana, 26. decembra. Pri tem je bil zelo dejaven gostilničar Josip Avdič.

Višek decembrskih praznovanj je bil Silvestrov večer. Na ta večer plesov po Škofji Loki ni manjkalo. Društva in gostilničarji – vsi so hoteli s pripravami na »najdaljšo noč v letu«. Silvestrovanja so bila vsebinsko zelo podobna drugim plesnim zabavam. K drugačnemu vzdušju je prispevala polnočna zdravica ter nagovor. Dopisnik časopisa Slovenski narod se takole spominja novoletnega praznovanja 1937. leta: *»V razposajeno in razigrano veselem diradaju se je poslovila Škofja Loka od starega leta. Sokol je poskrbel za raznovrstni spored in to je privabilo ljudi, da so bili vsi prostori Sokolskega doma zasedeni. Vrteli so priložnostni trak, pokazali so burkasto igrice in priložnostno živo sliko, ob polnoč pa je spregovoril podstarosta br. Horvat, češ naj bi ostala sokolska družina tudi za naprej zvesta nositeljica Tyrševih sokolskih smotrov, ki ne pozna odpočitka v svojem uveljavljanju. Silvestrov večer je lepo poživila godba 1. planinskega polka, ki je povedla s poskočnimi melodijami škofovsko Sokole v prvi dan novega leta.«*¹¹

Sokolsko društvo na svoje praznovanje novega leta ni vabilo le svojih članov, ampak so bili vabljeni vsi prijatelji loških Sokolov. Ples je trajal tja do 2. ali 3. ure ponoči, včasih pa so ga razpotegnili vse do jutranjih ur, s tem pa so kršili zakon. Leta 1935 je bila izdana uredba o odpiranju in

Sokolski sprevod pred Balantovo gostilno v Škofji Loki okoli leta 1919

zapiranju gostinskih objektov, ki je za Silvestrov večer in pustni torek določala, da smejo biti kavarne odprte do 3. ure ponoči in ostali gostinski obrati do 2. ure ponoči.¹²

Gostilničar Janko Galjot je skoraj vsako leto organiziral pravoslavni Silvestrov večer v mesecu januarju, kajti pričetek novega leta se v pravoslavnih deželah prične vedno nekaj dni kasneje. Ker pa je bila v Škofji Loki vojašnica in tako več ljudi pravoslavne veroizpovedi, so tudi njim pripravili novoletno zabavo.

Komaj je minilo nekaj dni od novoletnega direndaja, že je prišel čas novih plesov in predpustnih zabav. Prvič so v novem letu zaplesali že za praznik Sv. treh kraljev, kot npr. sokolski ples 5. januarja, ali plesni venček gasilcev 4. januarja. Mesec februar je bil ves v znamenju predpustnih veselic. Vendar te vrste veselic skorajda niso prirejali v društvih s katoliškim predznakom. Na sam pustni torek, tako kot 17. februarja 1920, so organizirali v Katoliškem izobraževalnem društvu bolj diskretno zabavo s telovadnim nastopom, igro, društveno himno ter rojalnimi plesi.¹³ Njihov odklon do »pretiranih«¹⁴ pustnih norčij nam kaže prispevek v časopisu Gorenjec (bil je klerikalno usmerjen časopis) iz leta 1937, ki pravi, da v teh težkih časih prav res ni umestno, da se maskare pode po mestnih ulicah na pustno nedeljo in pustni torek in bi bilo bolj primerno, da zabave ne bi bilo. Prav tako je v istem časopisu še en članek, ki govori, kakšna naj bi bila pustna zabava. Poročevalec piše: »*Poštena pustna zabava! Na pustni torek zvečer je Katoliško prosvetno društvo priredilo družabni pustni večer pri pogrnjenih*

mizah. Na sporedu sta bili tudi igri Štokovi »Lažni zdravnik« in »Trije tički«. Igralci so izvrstno zabavali publiko, ki je ob glasu zvona zapustila zabavo in odšla na domove, zavedajoč se pričetka posta.¹⁴ Zato pa so toliko bolj zagreto organizirali pustna rajanja v drugih društvih. Zopet so v ospredju Sokoli, Planinsko ter Gasilsko društvo. Zanimivo vabilo na planinski ples so razposlali v Planinskem društvu leta 1931. Ples se je organiziral v nedeljo 1. februarja ob 8. uri zvečer v Sokolskem domu. Igral je orkester Jurija Miklavčiča iz Ljubljane. Vstopnina je bila 5 din, obleka poljubna, prepovedani pa so bili kovani čevlji.¹⁵

Svoje predpustne plesne so prirejali še škofjeloški lovci, društvo jugoslovanskih obrtnikov ter številni gostilničarji kot npr. nepogrešljivi Janko Galjot, Matevž Zihlerl, Jože Detela in drugi. Vendar vsako leto predpust ni zaživel tako kot bi si ljudje želeli. Gospodarska kriza, ki je zajela ves svet, ni obšla Škofje Loke. Zato so bile tudi plesne prireditve bolj skromne in maloštevilne. Kritično je bilo leto 1933, saj pravi dopisnik v časopisu Slovenski narod, da so v mestu komaj vedeli za predpustni čas. Zaradi neugodnih gospodarskih razmer je vedno aktivni Sokol opustil vse prireditve zabavnega značaja. Tako so Ločani v tem času imeli le dve veselici, ki sta jih organizirali Lovsko ter Planinsko društvo. Slednje je zabavo organiziralo v gostilni pri Otetu, kjer se je na prijetnem večeru ljudi kar trlo, kar dokazuje, da so ljudje kljub slabim časom željni sprostitve in zabave.¹⁶

Zaključek predpustnih zabav je bila pustna maškarada. Že v Avstro-Ogrski so po pestrosti najbolj sloveli Sokoli. Njihove maškarade so povsod naletele na velik odziv in ugodne kritike. Vsako leto so si izbrali neko temo, motiv, ki so ga »upodobili« na pustnem plesu. Seveda so Ločane predhodno obvestili, v kakšnem slogu naj si sešijejo kostume. Skladno s tem je bila

Sprevod Orlov po Spodnjem trgu leta 1926

aranžirana dvorana. Zelo odmevna in dobro obiskana je bila sokolska maškerada leta 1939. Odvijala se je na nedeljo zvečer v Sokolskem domu, kjer so skladno z naslovom – »V polarnem siju« – aranžirali dvorano. Kaj vse se je dogajalo tega nedeljskega večera v Škofji Loki, podrobno opisuje poročevalec v časopisu Slovenski narod: »... Slikarski čopič g. Miheliča je pričaral polarno pokrajino s celostranskimi slikami polarnega sonca, belih medvedov, Eskimov in pingvinov... Naše maske so dale s svojo originalnostjo, dostojnostjo in številom – bilo jih je preko 70 – maškaradi tudi s te strani pravilno lice. Naš konferencier br. Avgust Blaznik je uvedel maske ob 21. Žirija iz vrst Sokola je imela kaj težavno nalogo izbirati med najbolj ustrezajočimi in najlepšimi v posameznostih in skupinah. Prva nagrada je bila dodeljena dvema »medvedoma«, ki sta prejela šopek rdečih nageljnov, ostala priznanja pa so odnesli skupina peterih pingvinov, nadalje dva strelca a-la Robin Hood in pa pet lift boyev... Med neumornim sviranjem vojaške godbe, ki je bila s svojim kapelnikom g. Moislom plesalcem izredno naklonjena, je hitro minil čas. Maškarado so posetili mnogi prijatelji Sokola iz vsega škofjeloškega okraja».¹⁷

Istega leta so loški Sokoli organizirali tudi maškarado za otroke, ki so jo poimenovali »Otroški ringaraja«. Zadnji dan pustnih norčij je bil pustni torek. Tudi na ta dan so se v Loki prirejali plesi. Tokrat so v ospredje stopili gostilničarji. Na pustni torek se je po mestnih ulicah in trgih trlo mask, ki so se ali v povorkah ali vsaka zase razkazovale meščanom Škofje Loke in naključnim obiskovalcem.

Vendar se Ločani niso razvedrili le na številnih veselicah in plesnih zabavah. Okoli njih se je dogajalo marsikaj zanimivega, kar jim je polepšalo njihove proste urice. Zelo privlačne so bile **tombole**, ki niso le zabavale in družile ljudi temveč so imeli od njih tudi materialno korist. Sama prireditev se je odvijala v poletnem času in nekje na prostem – na mestnem trgu, na športnem igrišču, na vasi pred gasilskim domom, saj velike množice ljudi, ki se je zbrala na tomboli, niso mogli spraviti v dvorane. Tombole so društva organizirala zaradi denarnega dobička, kajti na ta način so si izboljšali svoj finančni položaj. Hkrati pa so zadovoljili množico ljudi, ki se je teh prireditev pridno udeleževala. Na tombolah je ponavadi sodelovala godba, pa tudi brez veselice ni šlo. Na avgustovsko nedeljo leta 1937 je tombolo organiziralo Prosvetno društvo v Škofji Loki. Še posebej lepo so poskrbeli za udeležence tombole, saj so jim na igrišču SK Sora postavili mize in stole, hkrati so jim stregli s pijačo in hrano. Lepo vreme in privlačne nagrade so privabile množico ljudi in ne le Ločanov, temveč so prišli obiskovalci celo iz Kranja, Šentvida, Kamnika in Logatca.¹⁸ Še večjo udeležbo so beležili leta 1940, ko se je na društvenem telovadišču zbralo okoli 4 tisoč ljudi.

Svoje tradicionalne tombole so imeli tudi Sokoli. Ponavadi so jih prirejali na Mestnem trgu in zanimive nagrade kot npr.: glavni dobitki – krava mlekarica, šivalni stroj, moško kolo, kuhinjska oprema, fotoaparat, ... so privabile številne Ločane in okoličane, ki so si želeli lepih dobitkov.¹⁹

Zelo dobro obiskane so bile tombole, ki so jih prirejali v Kranju – to so bile tradicionalne gasilske ali na novo organizirane obrtniške tombole – prvo so imeli 6. avgusta 1939, drugo takoj naslednje leto, medtem ko je tretjo preprečila vojna. Kranjske tombole so bile zelo bogate z dobitki – bilo jih je okoli 500. Glavni dobiček je bil avto. Na dan tombole so imeli vsi udeleženci, ki so se pripeljali v Kranj z vlakom, popust pri vožnji. Vse to in

močna reklama v medijih ter na plakatih je vabila Gorenjce na tombolo v Kranj.²⁰

Vendar vsaka tombola le ni bila organizirana v taki širini. Posamezna društva so jih organizirala kot sestavni del programa zabavnega večera. Npr. družabni večer škofjeloških častnikov, ki se je odvijal v soboto 3. julija 1937, je med drugim vseboval tudi tombolo.²¹ Na takih večerih, veseličnih prireditvah so imeli tudi srečelov ali srečkanje, kot so ga poimenovali. Ker je ta igra povezana z denarjem oziroma z igrami na srečo, so potrebovali dovoljenje občinskih organov, ki ga vedno niso dobili. Škofjeloški Orli so za »obogatitev« družstvene blagajne organizirali loterijo enkrat letno. Leta 1923 so pripravili celo 4 tisoč srečk, katerih cena je bila 1 din.²²

Leta med obema vojnama so potekala zelo pestro in kljub številnim razprtijam na širšem in ožjem političnem prizorišču ter težki gospodarski krizi v tridesetih letih so ljudje našli čas za veselje. K sproščenemu vzdušju so prispevali številni potujoči burkeži, artisti in raznovrstni »umetniki«. V Škofji Loki so se oglasili tudi cirkusi z vso svojo »kramo« – klovn, akrobati, žonglerji, čarovniki, dresirane živali, ... Pod cirkuškim šotorom (v Loki so ga postavili v parku Zvezda) so prikazali nenavaden, zanimiv svet, ki je vzdramil domišljijo. Cirkus Komado – svetovno podjetje I. reda, kot ga imenuje avtor članka v Slovenskem narodu leta 1929, je s seboj pripeljal 40 konj, kamele, slone, ...²³ Predstave, ki so jih imeli v popoldanskem in večernem času, so privabile staro in mlado na prijetno zabavo in obilo smeha. Kot sem že omenila, so se v Škofji Loki ustavljali številni posamezniki s svojimi nenavadnimi akrobacijami, spretnostmi in norčijami. Prava senzacija za Škofjeločane je bil Harry Barkovski, ki je razpel od Deisingerjeve hiše čez Mestni trg na Mestno hišo žično vrv ter na njej prikazoval vse mogoče vragolije s kolesom in motorjem.²⁴ Privabil je veliko ljudi, ki so s strahom opazovali, ali bodo drznemu tujcu uspele njegove akrobacije.

Na obisk k mladini meščanske in deške osnovne šole je marca 1933 prišel g. Angelo Parma, ki jim je prikazal zelo zanimivo predstavo, sestavljeno iz 27 poučnih ter zabavnih hitrosti – hitro računanje, točko »vse iz nič«, ...²⁵

Za prijeten večer je poskrbel g. Svengali – telepat, jasnovidec in mojster okultnih ved, ki se je predstavil Kranjčanom, prav gotovo pa je obiskal tudi loške radovedneže.²⁶

Škofjeločani in mnogi drugi Kranjci so v nedeljo meseca julija 1935. leta pohiteli na Sorško polje, da bi si ogledali letalski miting. Množica ljudi je z zanimanjem zrla v nebo in čakala na akrobacije letal. Startala so tri vojaška in eno civilno letalo ter gledalcem prikazala razburljiv program. Po končanem mitingu so se pogumni lahko popeljali z letalom in med prvimi je sedel v letalo Staroločan g. Gosar.²⁷ Ljudje so doživeli lepo popoldne in se z nepozabnimi vtisi vrnili domov.

K razvedrilu lahko štejemo tudi šah, ki pa ni na klasičen način zabaval ljudi, ampak se je od udeležencev zahtevalo znanje, zbranost. Postavlja se vprašanje, kam uvrstiti to dejavnost. Menim, da v sebi združuje tako šport kot umetnost in zabavo. Je dejavnost, ki ljudi sprošča, jih pritegne in odvrne njihove misli od njihovega vsakdana. Šahovski klub so v Škofji Loki ustanovili aprila leta 1933, na ustanovnem sestanku se je zbralo 30 šahistov. Že takoj so pridno začeli s svojo dejavnostjo in v mesecu juliju so pridobili že 40 članov. Redni šahovski večeri so se odvijali ob sredah, igralo pa se je

tudi ob sobotah. V tem kratkem času so odigrali 3 simultanke, zadnja je bila v kavarni, kjer je znani šahist Mirko Kragelj premagal 14 loških šahistov. Vse tekme so bile na sporedu ob nedeljskih popoldnevih. Organizirali so tudi šahovski turnir za naslov prvaka Škofje Loke, ki je trajal približno dva meseca. Sestajali so se v kavarni dvakrat tedensko in se pridno »bojevali«.²⁸

Umetnost in kultura

Razvedrilo so si Ločani poiskali tudi na druge načine. Ne le šport in zabava temveč tudi obiski koncerta ali gledališča so popestrili njihovo življenje. Loško kulturno dogajanje se je že v Avstro-Ogrski oblikovalo v Narodni čitalnici, katere namen je bil v prvi vrsti krepiti slovensko zavest ter narodovo kulturo. V njenem okviru so se izoblikovali gledališka dejavnost, pevski zbor, tamburaška skupina, imeli so svojo knjižnico.²⁹ Ko je Narodna čitalnica sčasoma postajala bolj liberalno usmerjena, so drugače misleči pričeli zahajati v leta 1904 ustanovljeno Katoliško izobraževalno društvo, ki je v bistvu izšlo iz Rokodelskega društva. V pravilniku je bilo zapisano, da se naj krepí verska, narodna in socialna zavest članov.³⁰ Katoliško izobraževalno društvo je imelo podobne odseke kot v čitalnici. Za razliko od zgornjih dveh se škofjeloški Sokoli niso toliko posvečali umetnosti in kulturi, temveč je bila glavna dejavnost telovadba, ob tem pa so prirejali za svoje člane in tudi goste razne plesne venčke, veselice, združene s telovadnimi nastopi in podobno.

Čas po prvi svetovni vojni je nekoliko spremenil kulturno podobo mesta. Pojav novih društev je obogatil kulturno podobo mesta. Prav tako pa so prej bolj telovadno usmerjeni Sokoli osnovali nove odseke, ki so imeli kulturno-umetniški predznak. V tem času, leta 1924, je prenehala s svojim delovanjem Narodna čitalnica, saj je po koncu vojne le še životarila, prav tako so se že leta 1912 v vrstah čitalničarjev pojavile težnje po združitvi s Sokoli. Spogledovanje članov čitalnice s Sokoli se je preneslo tudi v povojni čas, vse to ter finančni problemi so povzročili razpust čitalnice. Porast kulturno-umetniških prireditev v času med obema vojnama, je bil za Škofjeločane velikega pomena in hkrati osvežitev celotnega mestnega utripa.

Zelo bogato je bilo **gledališko** dogajanje. V Škofji Loki sta delovali dve močni gledališki skupini, ki sta glede na politično prepričanje stali vsaka na svojem bregu. Liberalno usmerjeni Sokoli so svojo gledališko skupino ustanovili leta 1922 pod predsedstvom g. Janka Potočnika. Vendar pa je Talijin hram pri Sokolih oživel že 30. januarja leta 1919, ko so odigrali dramo »Sin«. To niso bili prvi igralski koraki Sokolov in Sokolic. Že v Avstro-Ogrski so se spoznali s skrivnostmi igranja, saj so na oder stopili skupaj s čitalničarji. Vendar je bilo to le nekaj igralskih poskusov, do ustanovitve lastne igralske skupine pa niso prišli. Čisto zares je oder oživel 17. aprila 1922 z otvoritveno predstavo »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«. Ločani so jih počastili in opogumili z nabito polno dvorano. Do poletja so igralci nastopili še dvakrat in sezono zaključili s Tuličevo »Golgoto«.

Julija istega leta so slovesno odprli nov Sokolski dom in s tem je gledališka skupina dobila primerno dvorano za vaje ter nastope. Že v sezoni 1922/23, ki se je začela v jesenskem času, so imeli 23 predstav. Gledališka

sezona se je pričela nekje sredi septembra in se končala aprila oziroma maja naslednjega leta. To je tudi veljalo za vse druge gledališke skupine.

Število premier in ponovitev je bilo iz leta v leto različno. Tako so imeli v sezoni 1924/25 petnajst premier, dve leti pozneje se je to število zmanjšalo na osem. Redno je dramska sekcija delovala do sezone 1929/30. Nato je njihova vnema nekoliko popustila. Zoper so se sestali leta 1939, ko so v nedeljo 2. aprila ob 8. uri zvečer odigrali igro »Deseti brat«. Tokrat niso tako hitro popustili in že leta 1940 so v kratkem času – od januarja do marca – pripravili tri premiere: »Pesem s ceste«, »Poslednji mož« ter »Divji lovec«. Zadnjo predstavo v sezoni 1940/41 – v času tik pred vojno – so odigrali v nedeljo 2. marca ob 8. uri zvečer. Škofjeloškemu občinstvu so prikazali komedijo »Vdova Rošlinka«.³¹

Še mnogo večji gledališki navdušenci so bili pri Katoliškem izobraževalnem društvu oziroma Katoliškem prosvetnem društvu, kot so se imenovali od leta 1923 dalje. Gledališka skupina je imela že dolgoletno tradicijo, saj prvi začetki segajo v čas na začetku stoletja. Svoje bogate izkušnje so potem prinesli v povojni čas. Odigrali so vrsto predstav z nekaj premierami letno. Imeli so sobotne predstave, včasih je temu sledila nedeljska ponovitev v popoldanskem ali večernem času. Če je bilo za predstavo veliko zanimanje, so jo odigrali dvakrat dnevno. Tako so npr. na državni praznik 1. decembra leta 1935 uprizorili igro »Zlatorog« kar dvakrat. Ena predstava je bila ob 3. uri popoldan, druga ob 8. uri zvečer. Kljub dvema predstavama je bila dvorana povsem zasedena. Podoben uspeh je doživela predstava »Detektiv Megla«, ki so jo zaradi velikega zanimanja Ločanov morali ponoviti.³² Njihova gledališka sezona je potekala v istem časovnem terminu kot pri sokolski dramski sekciji. Delovanje je bilo dokaj ustaljeno, vendar so se v sezoni 1930/31 bolj slabo odrezali. Ta trenutek kriznega obdobja so uspešno prebrodili in so vse tja do leta 1941 privabljali njim naklonjene Ločane v svoj Talijin hram. Prav zadnja sezona 1940/41 je bila za Prosvetni oder zelo uspešna, saj so se premiere vrstile ena za drugo. Med odmori je obiskovalce zabaval orkester, če ga ni bilo, ga je nadomestil gramofon. Glasbe pa ni bilo ob predstavi na 1. november, saj je bil to čas poln resnobe.³³ Veliko predstav so odigrali v počastitev cerkvenih in državnih praznikov, bodisi rednih bodisi posebej pripravljenih prireditev.

V Škofji Loki so uspešno delovale še druge igralske skupine, ki so popestrile škofjeloško gledališko sceno. Svojo dramsko sekcijo so imeli dijaki, društvo S.S.O.D., delavci v tovarni Šešir, Godbeno društvo Lubnik in drugi. Nekatere predstave so imele tudi dobrodelni namen. Npr. igralska skupina JSZ iz Šeširja je pripravila igro »Boštjan iz predmestja«, katere čisti izkupiček je šel za pomoč delavcem in njihovim družinam. Odziv je bil dober, saj se je dvorana društvenega doma napolnila do zadnjega kotička.³⁴

Niso pa Ločanov razveseljevali le domači gledališčniki. V mesto so prihajale igralske skupine iz Kranja, Ljubljane, Selc, Žirov, ... 7. februarja so v Loko prišli dijaki kranjske gimnazije, ki so odigrali igro »Revizor«. Škofjeloške gledališke ljubitelje je na prosvetni dan obiskala ljubljanska skupina »Slovenska scena mladih«. Prišli pa so tudi člani Narodnega gledališča iz Ljubljane z Rostandovo dramo »Vest«.³⁵

Veliko predstav je bilo odigranih tudi v okoliških krajih. Zelo dejavne gledališke sekcije so bile v Retečah, Selcih, Stari Loki. V eni gledališki sezoni se je v Loki odigralo veliko predstav. Domači igralci iz različnih igralskih

zasedb ter gostujoča gledališča so izpolnili potrebe loških ljubiteljev gledališča. Če pa že vse »velike predstave« niso našle poti v Škofjo Loko, so se Ločani z vlakom odpravili v Kranj ali Ljubljano na ogled zanimivih dramskih del.

Omeniti moram tudi škofjeloški »Pasijon«, ki je bil za mesto in njegove prebivalce pomembna predstava. Ta široko zastavljeni projekt je odmeval ne le po mestu ampak daleč prek okrajnih meja. Prikazali so ga v poletnih mesecih na prostem ob večernih urah. Bil je to zelo široko zastavljen projekt, v katerem je sodelovalo 200 igralcev, oder pa je bil velik 200 kadratnih metrov. Predstave so bile leta 1936 ter 1937.

Poleg gledališča so bili med meščani zelo priljubljeni **koncerti**. Tudi ta dejavnost je bila zelo pestra in je Ločanom nudila bogat program. Že sami promenadni koncerti ob sobotnih večerih ter nedeljska glasbena preigravanja ob dopoldanskem času so poživili glasbeni utrip in mestu dali svoj čar. Na teh koncertih so se menjavali vojaška godba ter gasilski godbeniki, ki so jih po letu 1934 zamenjali glasbeniki, združeni v novi skupini, imenovani Godba Lubnik. (Gasilci so namreč svojo godbo leta 1934 razpustili.) Vojaška godba je poleg sobotno-nedeljskih koncertov imela tudi svoj koncertni dan in sicer ob četrтковih večerih, medtem ko je bila sreda rezervirana za Godbo Lubnik. Včasih sta se obe glasbeni skupini združili in so pripravili skupen koncert. Eden takih je bil na petek 17. avgusta leta 1939, ko so zaigrali »Slovenski spored« ter navdušili navzoče meščane.³⁶

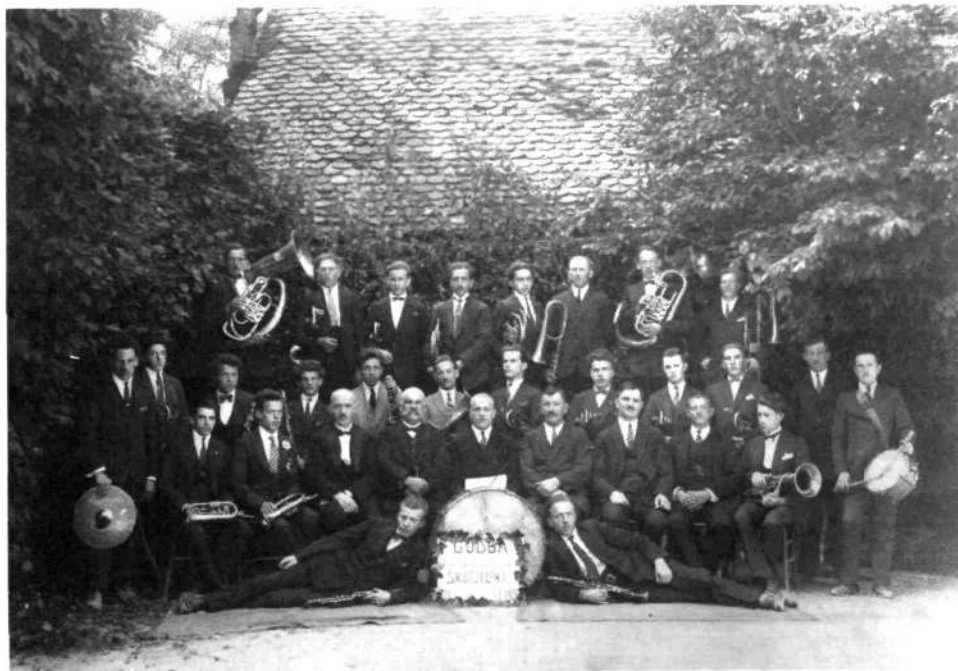
Poleg njih so bile v mestu še številne glasbene zasedbe, ki so delovale bodisi pod okriljem društev ali pa povsem samostojno. V okviru Sokolskega

Tamburaški zbor v Škofji Loki leta 1925

društva je nastalo kar nekaj različnih glasbenih skupin. Imeli so trobentaški zbor, ki se je prvič pojavil že v času pred prvo vojno – takrat so imeli sedem trobentačev, je začel z delom leta 1919. Vendar je bila njegova aktivnost bolj kratkotrajna, saj so prenehali delovati že leta 1922. Bolj dejavni so bili pri sokolskem orkestru. Njihov začetek sega v leto 1919 in že kmalu po ustanovitvi so imeli prvi javni nastop. Sodelovali so pri skoraj vseh sokolskih gledaliških predstavah, pri telovadnih nastopih, miklavževanjih, maskaradah, veseličnih, družabnih in podobnih prireditvah. Poklicali so jih na gostovanja v bližnje kraje – predvsem na sokolske prireditve. Prav tako kot orkester je tudi tamburaški zbor, ki je bil ustanovljen leta 1925, sodeloval na različnih prireditvah od proslav do nogometnih tekem, izletov in podobno. Brez pevcev pa tudi pri Sokolih ni šlo. Imeli so 12-15-članski mešani zbor, leta 1924 pa je France Adamič ustanovil 24-članski moški pevski zbor. Vabili so jih na različne prireditve, imeli so tudi samostojne koncerte.³⁷

Podobno pestro sestavo glasbenih dejavnosti so imeli pri Katoliškem izobraževalnem oziroma prosvetnem društvu. Avgusta leta 1922 so ustanovili godbeni odsek, ki je štel 11 članov. Nastopali so ob igrah ter družabnih večerih. Vodil ga je g. Pavle Blaznik. Imeli so tudi pevski zbor, ki pa je v prvih letih bolj životaril, saj niso imeli stalnega pevovodje. Nastopali so ob raznih podoknicah in nagrobnicah, zabavnih večerih ter orliških akademijah. Januarja 1930 so ustanovili nov pevski zbor, ki je štel 24 članov. Predsednik je bil Janko Trdina, pevovodja pa Jožko Matek. Redne vaje so imeli ob torkih zvečer.³⁸ Lepo uspel koncert so imeli na praznik Sv. Jožefa v Društvenem domu leta 1936, kjer so nastopili moški, ženski in mešani pevski zbor.³⁹

Godba Gasilskega društva v Škofji Loki leta 1924 (Foto Avgust Blaznik)

Svoj pevski zbor je imela tudi župna cerkev, ki je poleg rednih nastopov pri obredih gojil še koncertno dejavnost. Leta 1934 so pripravili veliki dekanijski cerkveni zbor v mestni cerkvi, kjer je sodelovalo veliko število zborov iz Žirov, Oselice, Trate, Poljan, Selc, Sorice, Stare Loke in seveda domači pevci.⁴⁰

Poleg domačih koncertnih nastopov so organizirali tudi koncertne prireditve gostujočih glasbenikov. Škofjo Loko so obiskali pevci društva Ljubljanski zvon, akademski pevski zbor iz Zemuna, pevski zbor Kranjske čitalnice, svoj koncert je imel tudi Anton Foerster ter pevski zbor akademikov »Naša pesem« iz Ljubljane, ... Nekaj nastopov so pripravili Trboveljski slavčki, ki so bili na desetdnevni počitnicih v Škofji Loki. Zanimiv glasbeni večer je pripravilo tudi prosvetno in podporno društvo Edinost, ki je v nedeljo popoldan na dvorišču gostilne pri Otetu prikazalo spored, ki je obsegal 16 glasbenih in pevske točk. Izvajal jih je mandolinistični in pevski zbor društva Tabor iz Ljubljane.⁴¹

Glasbe je bilo v Loki polno skozi vse leto, saj skoraj ni minila prireditev brez glasbenega dogajanja.

Med kulturno ponudbo štejemo tudi knjige. **Knjižnico** so imeli Škofjeločani že pred prvo vojno. Ena je delovala pri Sokolih, vendar so bile knjige dostopne le članom društva. Sprva so interno knjižnico imeli tudi pri Narodni čitalnici, ki pa so jo leta 1907 preoblikovali v ljudsko knjižnico in je s tem knjiga prišla v roke vsem tistim, ki niso bili člani nobenega društva. Knjižnica je bila odprta ob nedeljah in praznikih od 9. do 11. ure dopoldan ter ob četrtek od pol 1. do 2. ure popoldan.⁴² Poleg knjig so bili v knjižnicah naročeni na časopise, ki so bili različnih vsebin – od političnih do leposlovnih, humanističnih, ...

Knjižnice so preživele vojni čas ter nadaljevale s svojo dejavnostjo tudi po njej. Po razpustu čitalnice je njihovo knjižnico prevzelo Sokolsko društvo. S tem so pridobili lepo število različne literature, saj so poprej v svoji knjižnici imeli le strokovne knjige in časopise. Tega leta so se tudi preoblikovali v javno knjižnico. Z novo pridobitvijo so tako imeli skupno 2500 knjig. Bile so različne vsebine: pesmi, proza, zborniki, drame, poučne, slovanske leposlovne, nemške leposlovne, sokolske idejne in strokovne ter mladinska proza in pesmi. Člani so si knjige izposojali brezplačno, vsi drugi (prihajali so tudi iz oddaljenejših krajev) so plačali 2 din vpisnine.⁴³ Leta 1932 se je število knjig povečalo na 2680. Z nekajkratnimi prekinitvami je tega leta zopet začela redno poslovati in sicer ob sredah od pol 8. do pol 9. ure zvečer ter ob nedeljah od 9. do pol 11. ure.

V tem letu so v Loki odprli Francosko čitalnico v gasilskem domu. Svojim članom so nudili francoske revije in časopise.⁴⁴

Druga knjižnica, ki je delovala v Škofji Loki (pri tem je izvzeta Francoska čitalnica), je bila pri izobraževalnem društvu. Imeli so 247 knjig, od tega 117 povesti ter 130 ljudskih in zabavnih knjig.⁴⁵

Škofjeločani so si knjige lahko izposojali še pri Katoliškem izobraževalnem oziroma prosvetnem društvu. Njihova knjižnica je imela leta 1922 na voljo 1648 knjig. Knjige so si lahko izposojali redni in podporni člani in sicer ob nedeljah in praznikih od 10. do 11. ure dopoldan, v poletnem času pa je bila zaprta. Leta 1922 so si izposodili 421 knjig. Leto kasneje je število naraslo na 905 knjig. Torej se je bralna zavest ljudi dvignila. Iz leta v leto je izposoja naraščala, leta 1924 je bila že 2 tisoč izvodov, leta 1927 nekoliko

manj in sicer 1336 knjig, to število se je v naslednjih letih zopet dvignilo. Povečalo se je tudi število obiskovalcev oziroma članov. Leta 1926 jih je bilo 69 in naslednje leto 75. Od tega le 24 društvenih članov. Poleg knjižnice so imeli še čitalnico z revijalnim in časopisnim gradivom.⁴⁶

Knjižnice so bile zelo pomembne, saj so se s knjigami ljudje izobraževali, si širili »obzorja«. Prek časnikov in revij so spoznavali svet, ki je bil zanje nedosegljiv, a hkrati prek besede in slik tako blizu.

Medijsko zelo odmevni so bili **kinematografi**. Še bolj kot iz časopisov in knjig so s filmom spoznavali še neko drugačno podobo sveta. Junaki s filmskih platen so postajali njihovi junaki, vzorniki, daljne dežele pa sen vsakogar. Obisk kina je bil tudi družabno dejanje, saj so med odmori ljudje poklepetali, si izmenjali novice, po končani predstavi pa so morda odšli na klepet v kavarno ali gostilno. Skratka obisk kina je bil tako pomemben dogodek kot obisk gledališča ali drugih prireditvev. Vendar Ločani do leta 1925 niso imeli svojega kina, zato so hodili v Kranj, kjer so prvi kino dobili že leta 1908 in se je imenoval »The royal biograph«. Leta 1914 so dobili kino Talijski, ki je deloval tudi po vojni.

Ker je kino postajal vse bolj priljubljeno shajališče mladih in tistih malo manj mladih, so se zanj prvi v Škofji Loki odločili pri Sokolih. Otvoritveni film so zavrteli 25. aprila 1925.⁴⁷

Za kino so se ogrevali tudi pri Katoliškem prosvetnem društvu. Na društveni seji oktobra 1924 so se že pogovarjali o nakupu kinoprojektorja. Prav tako so že postavili termine za predvajanje filmov. V sredo in četrtek naj bi bil en program ter ob sobotah in nedeljah drug program. Vendar s kinom ni bilo nič. V tem času so svoj kino dobili njihovi politični nasprotniki Sokoli. Kljub temu pa kina vse do leta 1929 ni bilo, čeprav so o tem večkrat govorili. Stalno predvajanje filmov se je pričelo v jeseni leta 1929.⁴⁸ Vendar so z njim imeli kar nekaj težav, saj jim je »Nackov režim« odvil dovoljenje za obratovanje kina. Septembra leta 1935 pa je bil podpisan odlok, da se jim ponovno vrne kino-dovoljenje. Tako je kino ponovno začel delovati, čeprav marsikomu to ni bilo pri srcu, kot pravi poročevalec v Gorenjcu.⁴⁹

Obe kinodvorani sta imeli redne predstave ob sobotah in nedeljah zvečer ob 8. ali pol 9. uri, ob nedeljah pa je bila še popoldanska projekcija. Poletne predstave (začele so se z majem) so bile prestavljene na 9. uro. V mesecu maju kino Društveni dom ni imel nedeljskih popoldanskih predstav, ker je bila takrat šmarnična slovesnost. Pri kinopredstavah se je predvajal še kulturni film kot npr.: »Propagandno potovanje Jadranske straže«. Vrteli so različne filme, ki so jih ponavadi predvajali mesec dni. Filmi se praviloma v enem ali drugem kinu niso ponavljali. Meseca septembra in oktobra 1935 so vrteli naslednje filme:

- Sokolski kino - »Pripovedke gdč. Hoffman«
- Kino Društveni dom - »Carica Katarina«
- Sokolski kino - »Šta žene vole«
- Kino Društveni dom - »Pod lažnim imenom«

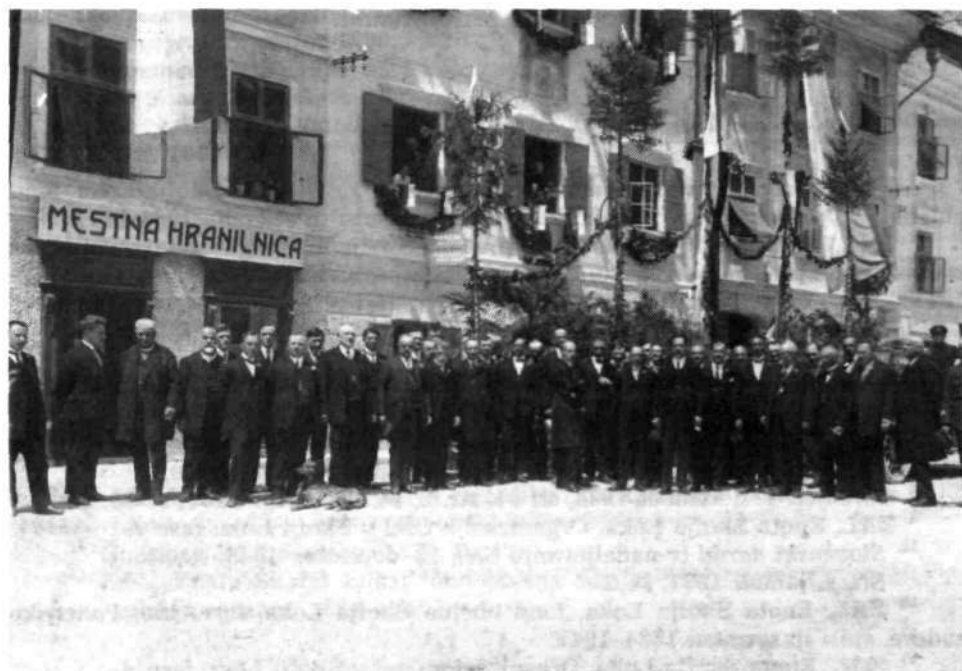
Predvajali so tudi že v svetu priznane firme kot npr.: »Tarzan in njegova družica«, »Grof Monte Christo«, ...⁵⁰ Vrteli so tako zabavne kot tudi poučne filme. Obisk kinodvorane je tako postal eden pomembnih dejavnikov pri preživljanju prostega časa Ločanov.

Prosti čas so ljudje lahko porabili tudi za obisk razstav, sejmov in drugih podobnih prireditvev. Umetniških razstav je bilo v Škofji Loki malo. Najbližje

temu je bila razstava Obrtno-nadaljevalne šole ob zaključku šolskega leta. Loškemu občinstvu so prikazali svoje pisne in risarske izdelke, ki so jih ustvarili med šolskim letom. Umetniških razstav pa mesto ni imelo (v virih o tem ne poročajo). Zato so bili toliko bolj aktivni v Kranju. Marca leta 1936 so imeli v dvorani hotela Stara pošta razstavo slikarja Mihe Maleša. Istega leta, v mesecu juniju, so odprli fotografsko razstavo. Razstavljenih je bilo okoli 100 fotografij fotokluba iz Ljubljane. Najbolj živahna v tem pogledu je bila Ljubljana, saj so poleg Narodnega muzeja ter Narodne galerije imeli tudi Jakopičev paviljon ter vrsto drugih razstavišč. Zato so si Ločani hodili tešit umetniškega duha v Kranj in Ljubljano, kjer so prijetno združili z koristnim, hkrati je bil to še lep nedeljski izlet.

Ločani pa so imeli vrsto razstav obrtno-industrijskega značaja. Svoje razstave so pripravljali vrtnarji in sadjarji, bila je higijenska razstava, z namenom prebuditi zavest ljudi o nevarnosti tuberkuloze in drugih nevarnih obolenj. Vsako leto jih je tudi razveseljeval sejem ob Sv. Jedrti. Takrat so postavili trgovci, obrtniki, ... pisane stojnice na mestnem trgu in v sosednjih ulicah.

Škofja Loka torej ni bila dolgočasno mesto, temveč je živela s svojimi prebivalci in obiskovalci. Saj je Loka hotela postati tudi turistično mesto, privlačno za tujce in domače počitnikarje. Ni minil dan, da se v mestu ne bi nekaj dogajalo. Veselico so si kaj hitro pripravili in če je bil v gostilni še muzikant, se je pričelo rajanje do ranega jutra, seveda če prej niso vmes

Odprtje Sreske izpostave Mestne hranilnice v Škofji Loki leta 1927

posegli policaji. Ker pa vsi ljudje nismo enaki, so bili nekateri proti vsakršnim glasnim zabavam. Poročevalec v Gorenjcu je bil že eden takih in takole pravi: »V noči od sobote na nedeljo se je vršila v Loki veselica, ki ni bila dovoljena in ne prijavljena. V nedeljo zjutraj okoli pol 4. ure je prišlo do neljubih prizorov. Vino je razburilo duhove in nevarno je bilo priti v bližino gospodov, ki so veselico priredili in kateri so se tudi na njej veselili. Tako jo je skupil prav mimogrede nek delavec, še nek mizarški pomočnik, pa tudi oba stražnika.«⁵¹ Ker je bilo vse več podobnih pritožb, zabavam pa se Ločani niso hoteli odreči, so največji nasprotniki takih veseljačenj pritožbe naslovili tudi na Kraljevo bansko upravo v Ljubljani. Tu so 22. februarja 1940 napisali naslednje poročilo: »Kraljevski banski upravi prihajajo od raznih strani pritožbe, da se popiva po vaških gostilnah in da zabavne prireditve se vedno bolj množijo in to ne samo po gostilnah, ampak tudi po zasebnih hišah. Vse to zelo škodljivo vpliva ne samo na ljudsko zdravje, temveč tudi na moralno prebivalstva.«⁵²

Poleg veselic, plesov, gledališča, kina, koncertov, ... so bile dobro obiskane tudi proslave ob cerkvenih in državnih praznikih ter akademije različnih društev. Vse te prireditve so ljudi združevale, jih razveseljevale ter jim pregnale misli na morda turoben vsakdan. Nekateri pa so zabavo našli že v družinskem krogu, kjer so ob poslušanju radia, gramofona zaplesali, poklepetali ter morda odigrali partijo šaha, kart ali drugih družabnih iger.

To je le kratek oris dogajanja v Škofji Loki v letih med obema vojnama. Izbor dogodkov je bil pester in vsak si je lahko našel sebi primerno razvedrilo. Primerjava Škofje Loke iz časa med obema vojnama in njene današnje podobe se nagiba v prid prve, vsaj kar se tiče razvedrila, saj je bila veliko bolj živahna in bogata s prireditvami.

Opombe

¹ Zgodovinski arhiv Ljubljana (v nadaljevanju ZAL Enota Škofja Loka, fond občina Škofja Loka, fasc. 120, Policijske zadeve, spisi in sezname 1884–1941.

² ZAL, Enota Škofja Loka, fond občina Škofja Loka, fasc. 122, Policijske zadeve, policijske prijave, dovolitve prireditev, prekoračenje policijske ure 1912–1941.

³ Prav tam.

⁴ Prav tam.

⁵ Prav tam.

⁶ Slovenski narod, 8. januar 1926, št. 5.

⁷ ZAL, Enota Škofja Loka, Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Katoliško izobraževalno društvo, Katoliško prosvetno društvo 1894–1930.

⁸ Gorenjec, 1. december 1934, št. 44, str. 2, 14. december 1935, št. 50, str. 3.

⁹ ZAL, Enota Škofja Loka, Organizacija Orel v Škofji Loki, fasc. 4.

¹⁰ Slovenski narod (v nadaljevanju SN), 12. december 1940, št. 285.

¹¹ SN, 4. januar 1937, št. 2.

¹² ZAL, Enota Škofja Loka, fond občina Škofja Loka, fasc. 120, Policijske zadeve, spisi in sezname 1884–1941.

¹³ ZAL, Enota Škofja Loka, Organizacija Orel v Škofji Loki, fasc. 4.

¹⁴ Gorenjec, 13. februar 1937, št. 7, str. 3.

- ¹⁵ ZAL, Enota Škofja Loka, Planinsko društvo Škofja Loka 1925–1940, fasc. 1.
- ¹⁶ SN, 1. marec 1933, št. 49.
- ¹⁷ SN, 25. februar 1939, št. 46.
- ¹⁸ *Gorenjec*, 31. julij 1937, št. 31.
- ¹⁹ SN, 15. september 1933, št. 210.
- ²⁰ *Gorenjec*, 7. september 1935, št. 36.
- ²¹ SN, 2. marec 1937, št. 49.
- ²² ZAL, Enota Škofja Loka, Organizacija Orel v Škofji Loki, fasc. 1.
- ²³ SN, 26. september 1929, št. 222.
- ²⁴ SN, 18. julij 1936, št. 162.
- ²⁵ SN, 4. marec 1933, št. 52.
- ²⁶ *Gorenjec*, 8. april 1939, št. 14.
- ²⁷ SN, 11. julij 1935, št. 153.
- ²⁸ SN, 7. april 1933, št. 80; 5. julij 1933, št. 150; 25. september 1933, št. 218.
- ²⁹ Več o tem je pisala Mira Jesenko v *Loških razgledih* 24/1977.
- ³⁰ T. Pirc: Od Slovenskega bralnega društva do društva Prosveta, *Loški razgledi*, 17/1970, str. 127.
- ³¹ ZAL, Enota Škofja Loka, Sokolsko društvo Škofja Loka 1906–1941.
- ³² *Gorenjec*, 1935, 1936.
- ³³ *Gorenjec*, 3. november 1934, št. 40.
- ³⁴ *Gorenjec*, 27. februar 1937, št. 9, str. 2.
- ³⁵ *Gorenjec*, 26. februar 1938, št. 9, str. 2.
- ³⁶ *Gorenjec*, 26. avgust 1939, št. 34.
- ³⁷ ZAL, Enota Škofja Loka, Sokolsko društvo Škofja Loka 1906–1941.
- ³⁸ ZAL, Enota Škofja Loka, Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Katoliško izobraževalno društvo, Katoliško prosvetno društvo 1894–1930.
- ³⁹ *Gorenjec*, 28. marec 1936, št. 13.
- ⁴⁰ *Gorenjec*, 5. maj 1934, št. 14.
- ⁴¹ SN, 9. avgust 1933, št. 180.
- ⁴² Marija Jesenko: Narodna čitalnica v Škofji Loki 1862–1924, *Loški razgledi* 24/1977, str. 104.
- ⁴³ ZAL, Enota Škofja Loka, Sokolsko društvo Škofja Loka 1906–1941.
- ⁴⁴ SN, 11. november 1932, št. 257.
- ⁴⁵ ZAL, Enota Škofja Loka, Organizacija Orel v Škofji Loki, fasc. 2.
- ⁴⁶ ZAL, Enota Škofja Loka, Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Katoliško izobraževalno društvo, Katoliško prosvetno društvo 1894–1930.
- ⁴⁷ ZAL, Enota Škofja Loka, Sokolsko društvo Škofja Loka 1906–1941.
- ⁴⁸ ZAL, Enota Škofja Loka, Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Katoliško izobraževalno društvo, Katoliško prosvetno društvo 1894–1930.
- ⁴⁹ *Gorenjec*, 26. oktober 1935, št. 43, str. 3; *Slovenec*, 23. september 1935, št. 218, str. 13.
- ⁵⁰ ZAL, Enota Škofja Loka, fond občina Škofja Loka, fasc. 122, Policijske zadeve, policijske prijave, dovolitve prireditev, prekoračenje policijske ure 1912–1941.
- ⁵¹ *Gorenjec*, 20. november 1937, št. 47.
- ⁵² ZAL, Enota Škofja Loka, fond občina Škofja Loka, fasc. 120, Policijske zadeve, spisi in sezname 1884–1941.

Viri in literatura

Arhivski viri

1. *Zgodovinski arhiv Ljubljana*, Enota Škofja Loka:
 - Fond občina Škofja Loka, Policijske zadeve
 - Sokolsko društvo Škofja Loka 1906–1941
 - Organizacija Orel v Škofji Loki
 - Olepševalno društvo – Tujsko prometno društvo 1897–1940
 - Planinsko društvo Škofja Loka 1925–1940
 - Streliško društvo Škofja Loka 1883–1926
 - Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Katoliško izobraževalno društvo, Katoliško prosvetno društvo 1894–1930
 - Slovensko krajevno društvo RK SHS – sreski odbor društva RK Škofja Loka 1926–1941
 - Jugoslovansko učiteljsko združenje 1933–1936
 - Mladi junaki – Savez trezne mladeži 1920–1938
 - Sadjarsko in vrtnarsko društvo za Slovenijo, podružnica Škofja Loka 1932–1937
 - Podružnica krščanske šole Škofja Loka 1933
 - Krajevni odbor Jadranske straže Škofja Loka 1933–1941
 - Prosvetno podporno društvo »Edinost« Škofja Loka 1936–1940
 - Gasilska župa Škofja Loka

Časopisni viri

1. *Gorenjec* 1934–1941
2. *Slovenec* 1919–1925, 1933–1940
3. *Ilustrirani Slovenec* 1925–1932
4. *Slovenski narod* 1919–1941

Literatura

- Rudolf Andrejka, France Planina: *Škofja Loka in njen okraj*; Škofja Loka 1936.
- Lado Bevc: *Sokolsko prosvetno delo*; Ljubljana 1930.
- Gorenjska letoviška, industrijska, trgovska, obrtna; Novo mesto 1931.
- Pavle Hafner: Stare loške gostilne v zgodovinskem mestnem jedru, *Loški razgledi*, 30/1989, str. 102–135.
- Marija Jesenko: Narodna čitalnica v Škofji Loki 1892–1924, *Loški razgledi* 24/1977, str. 98–109.
- Janko Krek: Škofjeloški turizem nekdaj in danes, *Loški razgledi* 2/1955, str. 224–226.
- T. Pirc: Od Slovenskega bralnega društva do društva Prosveta, *Loški razgledi* 17/1970.
- France Planina: Planinska društva na loškem ozemlju, *Loški razgledi* 29/1982, str. 86–97.
- Majda Žontar: *Delavska kulturna društva na Gorenjskem do 1941*.
- Vladimir Žužek: Razvojna pot turistične dejavnosti v Škofji Loki, *Loški razgledi* 15/1968, str. 95–122.

FREIZEIT DER EINWOHNER VON ŠKOFJA LOKA ZWISCHEN BEIDEN WELTKRIEGEN
(1918 – 1941)

Im Beitrag setzt die Autorin mit der Darstellung der Kultur- und Bildungstätigkeit der Einwohner vor dem Zweiten Weltkrieg fort. Der erste Teil wurde in *Loški razgledi*, Nummer 39, veröffentlicht. In diesjährigem Beitrag beschreibt sie vor allem Tanzunterhaltung. Ballabende wurden von verschiedenen Vereinen organisiert, vom Verein Sokol, Orel, vom Feuerwehrverein, Jägerverein und vom Militär.

Den größten Nachklang hatten Bälle, die zu Weihnachten, Neujahr, St. Nikolaus und zu Martin veranstaltet wurde. Im Sommer gab es vorwiegend Feuerwehribälle.

Zur Erholung gehörten auch Tombolen, Glücksspiele, Zirkus-, Akrobaten- und Zauberkunstveranstaltungen sowie auch Schachturniere. Auch Kunst und Kultur boten den Škofja Loka-Einwohnern eine Erholung. In Škofja Loka wirkten zwei politisch gegenteilige Theatergruppen – im Verein Sokol und im Katholischen Bildungsverein Orel. Viele Vorstellungen konnten sich die Einwohner auch in Ljubljana und Kranj und in kleineren Orten bei Theatersektionen in Selce, Reteče und Stara Loka ansehen.

Einen großen Nachklang hatte die Passion von Škofja Loka, abgespielt nach dem ersten Theatertext, der im Jahre 1936 anlässlich der großen Gewerbe- und Industrieausstellung wieder auf die Bühne gestellt wurde.

Beliebt waren auch Konzerte, sowohl Konzerte der Blasmusik Lubnik, Militärmusik aus Škofja Loka als auch Konzerte der Vereinchöre Sokol und Orel und Konzerte der Kirchenchöre.

Auch Bibliotheken waren reich. Die älteste, die Bibliothek des Sokol-Vereins, wirkte schon vor dem Ersten Weltkrieg, eine gab es im Katholischen Bildungsverein, dann gab es die Französische Bibliothek im Feuerwehrhaus und die bekannte Bibliothek im Kapuzinerkloster. In Škofja Loka gab es auch zwei Kinos, auf jedem politischen Ufer je eins.